

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ВАРІАТИВНІСТЬ КОНЦЕПТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ
МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Колективна монографія

За заг. ред. О. Г. Шостак

Київ
Талком
2020

УДК 821.09(100):159.923.2–027.542(082)
В18

Рекомендовано до друку
Вченою радою Національного авіаційного університету
(протокол № 1 від 26 лютого 2020 р.)

Рецензенти:

Шимчишин М.М. – д-р філол. наук, проф., зав. кафедри теорії та історії світової літератури ім. проф. В.І. Фесенко (Київський національний лінгвістичний університет);

Ніконова В.Г. – д-р філол. наук, проф., зав. кафедри англійської і німецької філології та перекладу ім. проф. І.В.Корунця (Київський національний лінгвістичний університет);

Яшенкова О.В. – канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Інституту філології (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Головний редактор:

О.Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

Варіативність концепту національної ідентичності у
В18 сучасному мультикультурному середовищі: кол. моногр. / за заг.
ред. О.Г. Шостак. — К.:Талком, 2020. — 247с.

ISBN 978-617-7832-26-2

Варіативність національної ідентичності – одна з найхарактерніших рис сучасного наукового дискурсу. Це поняття постає в центрі дискусійних розмірковувань авторів даної монографії. Плинність постмодерного інформаційного суспільства спонукає дослідників до осмислення національно-екзистенціальних констант сучасного суспільства.

Монографія містить наукові статті авторського колективу кафедри іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна), а також вчених із США, Франції та Турецької Республіки.

УДК 821.09(100):159.923.2–027.542(082)

ISBN 978-617-7832-26-2

© Національний авіаційний
університет, 2020

РОЗДІЛ І. НАЦІОНАЛЬНА І

**ДО ПРОБЛЕМИ
КОМУНІКАТИВНИ**

Проблема самоіден-
та активно обговорювал
традицією у суспільно
ідентичності є зверненн
людський засіб спіл
функціонуванням, розви
Завдання кожної спільнот
передбачає, що кожний
соціально-комунікативну
перетинаючись із функці
коди і субкоди функцінал
систему, здатну обслуго
спільноти і всі сфери
найрізноманітніших галуз

Метою дослідженн
на когерентність і стійк
функціонального вибору м
Основні завдання,
– проаналізувати м
ідентичності;

– дослідити впли
національно-державного
прояв та фактори формува
поліетнічного європейсько

Методологія дослі
У XX столітті знач
мови і культури вне
Н. Хомський, Дж. Лакофф
суспільному рівнях було

РОЗДІЛ II. МОДЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

Наталія Висоцька

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТЕРАТУРНІ КАНОНИ ЯК КОНСТРУКТ(О)РИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Серед розмаїття чинників (географічних, політичних, історичних, мовних тощо), взаємодія яких зумовлює специфіку конструювання національної ідентичності будь-якого народу, неабияка роль належить його словесності. Красне письменство, з одного боку, віддзеркалює актуальні моделі колективного та індивідуального самосприйняття представників певної нації, а, з іншого, виступає знаряддям їхнього формування, модифікування, а подеколи й кардинального перегляду. Квінтесенцією літературного процесу, своєю чергою, є канони – рухливі й водночас відносно фіксовані у кожний конкретний історичний момент корпуси «письмових або якихось інших творів мистецтва, визнаних взірцевими чи авторитетними» [Encyclopedia of Contemporary Literary Theory. Approaches, Scholars, Terms, 1994, p. 514]. Усвідомлення важливості канонів у розподілі владних повноважень і наданні доступу до «культурного капіталу» (П.Бурдьє) активізувало інтерес гуманітарних спільнот до питань їхньої генези, еволюції, механізмів утворення та функціонування, а також причин та наслідків їхніх «вибухів», що з усією очевидністю виявилось під час «культурних війн» у США останньої третини минулого століття.

Особлива значущість національної літератури для (ре)конфігурації американської ідентичності пов'язана з пуританським корінням цієї останньої. Як зауважує Е.Елліот, «у Сполучених Штатах етнічна та національна ідентичності ніколи не були дійсно пов'язані [...]. Американська ідентичність завжди ґрунтувалася на вербальній згоді вірити у певний корпус текстів [для пуританських батьків-засновників це були, насамперед, тексти Святого письма – *Н.В.*], а оскільки ніколи не можна достеменно

знати, у що вірить людина, американська ідентичність базується на постулюванні своєї віри, на риторичних конструкціях, на словесному вираженні належності/відданості (*allegiance*)» [Elliott, 2004, с. 32–33]. Відтак, саме літературний канон, на думку С.Берковича, став у США «втіленням національної обіцянки» [Bercovitch, 1993, р. 11]; якщо «пуритани відкрили Америку в Біблії», а революціонери-просвітники секуляризували міфологему «міста на горі» в Декларації Незалежності та Конституції, «американістика додала до цієї *Biblia Americana* класиків національної літератури» [Ibid.]. Мета цієї статті – простежити динаміку конструювання американської ідентичності крізь мінливу призму літературних канонів як інструментів її вираження/формування.

Найбільш ранній «літературний канон» на теренах Нового Світу, що його насаджували колоніальні університети XVII – XVIII ст., складався, крім Біблії і теологічних праць, з творів грецьких та римських класиків, «і не лише ораторів, істориків, філософів, риторів, але також і поетів» [Коренева, 1997, р. 329], хоча їхній доробок використовувався, здебільшого, лише як джерело мовного матеріалу. У перспективі формування національної ідентичності цей ранній (прото)канон позначений суперечливістю: пуританський дискурс з його акцентом на винятковості Америки як полігону для здійснення біблійних пророцтв утворював підґрунтя для розвитку питоמו новосвітньої самості, тоді як антична складова канону, мавпуючи загальноєвропейські стандарти класичної освіти, не несла у собі вираженої національної специфіки. (Щоправда, знайомство з греко-римським тезаурусом у новому американському контексті спонукало до його реінтерпретації згідно з присутньо іншими, ніж у Європі, умовами рецепції).

Інтелектуальна енергія «століття Розуму» активізувала суспільну думку, загостривши цікавість молодого покоління мешканців колоній до англійської словесності, яка включала, крім історичних текстів, есеїстику, художню прозу, драматургію, тобто белетристику, яка раніше вважалася шкідливою нісенітницею. У XVIII ст. в університетах починають виникати не лише кафедри риторики та словесності, але й літературні товариства, клуби читачів, що сприяло поступовому витісненню ортодоксального кальвінізму культурою Просвітництва. Спочатку художню літературу вивчали із суто інструментальною метою як знаряддя

вдосконалення ораторських навичок майбутніх проповідників та політиків. Проте вона швидко вийшла за ці вузькі рамки; розпалюючи уяву студентів, європейська (в першу чергу, британська) література Нового часу долучала ще «сирий» у культурному відношенні континент до вишуканої культури Старого світу. Новий канон формується переважно зі творів англійських класиків (на початку чільне місце в ньому посідають В.Шекспір, Дж. Чосер, Д. Мільтон, Е.Спенсер), і така ситуація – з поправкою на нові імена – зберігається впродовж тривалого часу. Відтак, першим зламом американського канону був перехід від античної класики до літературного спадку Європи пізніших часів, в результаті чого канон набув виразно британського забарвлення. Вочевидь, такий стан речей відповідав самоусвідомленню значної частини населення колоній напередодні, під час, та навіть після Війни за незалежність (друга половина XVIII ст.) як людей з «подвійним громадянством». «Лоялісти», які, за контрастом з «патріотами», виступали за збереження традиційних політичних та економічних зв'язків з метрополією, складали, за сучасними підрахунками, не менше третини населення колоній і пізніше стали важливим сегментом майбутньої американської нації, беручи активну участь у формуванні національної ідентичності. Їхня не популярна у свій час позиція не завадила багатьом з них у подальшому зіграти «істотну роль у розвитку американської культури та суспільства» [Larkin, 2007]. Зрештою, і «лоялісти», і «патріоти» були укорінені у спільному колоніальному ґрунті, ставши заручниками вищезгаданої «подвійної лояльності». «Сприймаючи себе як імперських підданих, лоялісти не бачили суперечності між своєю локальною ідентичністю як американців та національною ідентичністю як британців», зазначає Е.Ларкін, а М.Лейр уточнює, що американцям складно було вирішити для себе, хто ж вони є. «Розчерки пера, які відділили колонії від Великої Британії, не обов'язково перетворювали британських підданих на американських громадян»; багато людей «вважали себе і тими, й тими, і необхідність зробити вибір жахала їх» [Lair, 2010, p. 193]. За умови масової амбівалентності щодо власної національної приналежності примат «англійського» канону (особливо з огляду на нерозвиненість місцевої літературної традиції, яка перебувала на початковій стадії свого становлення) був, мабуть, неминучим.

Проте далі ситуація набуває дещо парадоксального характеру. Ще раз наголосимо на одній з найважливіших функцій канону як водночас і виразника, і формувальника національного самоусвідомлення. Оскільки XVIII ст. проходить для Америки під знаком націєтворення і набуття самоідентичності, в тому числі, культурної, не дивно, що мрія про створення національної літератури надихала ще діячів Просвітництва, які оспівували духовну незалежність рідної країни задовго до того, як вона виборола незалежність політичну. Т. Двайт і Дж. Трамбулл, Ф. Френо і Н.Вебстер, Б.Раш та Г.Х.Брекенрідж, дуже різні за своїми політичними та естетичними поглядами, пов'язували майбутній розквіт мистецтв в Америці з виконанням нею унікальної історичної місії. «Висхідна слава Америки» для них охоплювала і самотність художніх проявів її «генія», який визначався унікальністю природи, історії, політичного та соціального життя країни. Таким чином, у своїх пошуках творів, «корисних» для американців (тобто, потенційно «канонічних»), гуманітарії цього періоду поєднували просвітницькі критерії «універсальної нормативності» з «деклараціями літературного націоналізму» [Апенко, 2000, с. 559].

Як слушно відзначає Т.Михед, «спорадичні заклики до створення національної літератури набули більш енергійного та масового характеру в 1830-1840-е рр.» [Михед, 2006, с. 47]. Дослідниця пов'язує цю тенденцію як з політичними (перемога над Британією у війні 1812-1814 рр.), так і з духовно-естетичними подіями, насамперед, з поширенням романтичного світогляду з притаманним йому новим розумінням нації та народу як суб'єкта історії. Враховуючи співзвучність цих ідей прагненню місцевої словесності до світоглядно-художньої незалежності від метрополії, не дивно, що романтичні віяння змінили вектор вимог до «великого американського письменника» у світлі емпатичного акцентування національної самотності громадян новонародженої держави.

Але попри те, що вже наприкінці XVIII століття свідомість американців переживає трансформацію від колоніальної до національної [Коренева, 1997, с. 331], канон питома відстає у своїй еволюції, залишаючись переважно британським. Трансценденталісти (Р.Емерсон, Г.Торо) та романтики (Н.Готорн, Г.Мелвілл, Е.По, Ф.Купер, В.Вітмен), виступаючи з позицій «американізму», докладають титанічних зусиль для закладення підвалин

національної культурної традиції. В ході інтенсивної літературної полеміки не лише відпрацьовувалися спільні принципи, які визначали курс літературного розвитку країни на майбутні десятиліття, але й вказувалися персоналії, які найповніше втілювали їх у своїй письменницькій практиці, і, відповідно, могли претендувати на місця у національному каноні (серед найяскравіших прикладів можна згадати рецензію Г.Мелвілла на збірку оповідань Н.Готорна «Моховиння старої садиби» (1850)). Отже, ідеї просвітників та наступного покоління літераторів доби Американського Ренесансу заклали фундамент для зведення автохтонного канону з урахуванням тієї «культурної роботи», яку він мав виконувати, а саме – віддзеркалювати ідентичні риси молодій нації, які вже встигли сформуватися, і водночас надавати їм більшої рельєфності через художнє артикулювання. Одночасно, попри націоналістичні літературні маніфести Емерсона та Вітмена, протягом всього ХІХ та першої третини ХХ ст. голосно лунали твердження, що американської літератури як самостійної галузі словесності просто не існує, хоча в цей час постійно з'являлися публікації, котрі вже самою назвою декларували намір упорядників привернути увагу читачів до «плодів пера» місцевих літераторів (наприклад, «Американські письменники» Дж.Ніла (1824), «Лекції з американської літератури» С.Л.Наппа (1829), «Американські прозаїки» Р.У.Грісволда (1852), «Енциклопедія американської літератури» Дж. і Е.Дайкінків (1855) тощо). Річ, однак, у тім, що у всіх цих виданнях підтримувалася висловлена автором одного з ранніх університетських підручників (1873) думка про те, що література США – це «частина англійської літератури, створена на американському ґрунті» [цит. за Levine, 1996, с. 82]. У 1896 р. професор Колумбійського університету Брендер Метьюз називає американську літературу «виразом думок, почуттів та дій великої англомовної раси». Незалежно від місця проживання авторів – чи то буде Нью-Йорк чи Монреаль, Лондон або Калькутта, «все, що вони написали англійською мовою, належить англійській літературі» [цит. за Messmer, 2000, с. 194]. Навіть в 1920-х рр. спеціалізація в галузі рідної літератури абсолютно не підтримується, відповідних кафедр та відділів в університетах практично немає. Наприкінці ХХ ст. Л.Левін слушно висновує: «так само, як сто років тому студенти в Америці вивчали канон, в якому англійській літературі було

відведено незначне місце, п'ятдесят років тому вони вивчали канон, де література їхньої власної країни відігравала мізерну роль» [Levine, 1996, с. 85].

«Деколонізація» американського літературного канону розтяглася майже на півтора століття. Потужний поштовх у напрямку його радикальної націоналізації надала Друга Світова, а за нею й «холодна війна», одним із наслідків яких став новий статус США як провідної світової держави, головної «берегині» західних духовних цінностей. Це сприяло підвищенню самооцінки американців на наступному витку провіденційного месіанізму, від початку закладеного в їхній ментальній матриці батьками-пілігримами і підтвердженого батьками-засновниками.

У результаті спільних інтелектуальних зусиль низки видатних критиків, що стояли на різних суспільно-естетичних позиціях (Ван Вік Брукса, К. Ван Дорена, В.Л.Паррінгтона, Л.Мамфорда, К.Берка, Л.Трїллінга та ін.), складається «класичний» канон, в якому на перший план виходять автори Американського Відродження, далі М.Твен, Г.Джеймс, Т.С.Еліот, а ще пізніше – Е.Хемінгуей, Ф.С.Фіцджеральд, В.Фолкнер. Черговий парадокс полягає в тому, що саме цей канон – породження «ліберальних гуманітаріїв», які традиційно представляли демократичну гілку американського соціуму, – в 1970-х – 1990-х рр. став об'єктом нападок з боку «реформаторів» як «елітарний» та «репресивний». Його криза була зумовлена тими самими чинниками (демографічними, політичними, ідеологічними, літературно-теоретичними, професійними), що і його формування; просто в добу його утвердження ці чинники диктували інший вектор руху – не в бік плюралізму чи мультикультуралізму, а в бік «централізму та культурного «унітаризму» [D'Haen, 2011, р. 25]. Т.Д'Аен пов'язує становлення «класичного» канону з глибинним усвідомленням його творцями свого «американізму», який протиставляється змасовленню та комерціалізації життя та культури США цього періоду як справжній національний ідеал. Постулювання демократичного індивідуалізму як загальнонаціонального ідеалу пояснює «елітарність» результату. З огляду на його абстрактну природу зрозуміло, чому поза зоною уваги лишилися расові, гендерні та класові відмінності – адже «визнані 'шедеври'» американської літератури вказували шлях до самоздійснення усім

(підкреслено мною – Н.В.) американцям і, відповідно, міркування «репрезентації» в сенсі «репрезентативності» не відігравали ані найменшої ролі» [Ibid., p.26]. У такому повороті думки не важко впізнати телеологічну складову цивілізації США, яка знаходить втілення в «американській мрії» про особистий успіх та в політичній концепції «плавильного тигля».

Кульмінацією ліберально-демократичного напряму в каноноборстві /канонотворенні стала монографія Ф.О.Маттіссена «Американський Ренесанс: мистецтво та способи висловлення в епоху Емерсона та Вітмена» (1941). Об'єднуючи в своєму підході пошуки національної специфіки та новокритичні естетичні пріоритети, вона визначила ядро американського літературного канону (Р.У.Емерсон, Г.Д.Торо, Н.Готорн, Г.Мелвілл, У.Вітмен, певною мірою Е.А.По та Е.Дікінсон) на кілька десятиліть вперед. За оцінкою С.Берковича, який далеко не в усьому погоджується з Маттіссеном, книга цього останнього «змінити підхід до вивчення історії, дала нам новий канон класичних текстів; вона також дала поштовх розвитку американістики (American Studies) в США та за кордоном» [Bercovitch, 1986, p. 635].

В інтерпретації Маттіссена середина XIX ст. постає як доба «першої зрілості» національної літератури [Matthiessen, 1969, p. VII]. Сформулювавши предмет аналізу як «концепції, яких дотримувалися п'ятеро наших найбільш значущих письменників, щодо функцій та природи літератури, а також ступінь їхнього втілення в художній практиці» [Ibid., p. VII], Маттіссен в результаті скрупульозного дослідження доходить висновку щодо встановлення в їхніх творах «суто американського модусу та теорії [художнього] висловлення». [Ibid., p. XV]. Ідеологічним стрижнем їхньої творчості він проголошує відданість демократії. «Вони відчували, що їхнє покоління має реалізувати потенціал, вивільнений революцією, створити культуру, сумірну з політичними можливостями Америки [...]. Головний зміст їхніх досягнень – це література для нашої демократії» [Ibid., p. XV]. Таким чином, у концепції Американського Ренесансу як продукту імагінарного ліберальної інтелігенції США середини минулого століття процес канонотворення нарешті «наздоганяє» тодішнє бачення цим-таки сектором населення власної національної ідентичності.

Проте якщо підчас створення книги Маттіссена, коли ще була жива пам'ять про «ліві» 1930-і рр., «демократизм» трактувався як набуття індивідуумом зв'язку з соціальним цілим через самореалізацію, то у свідомості інтелектуалів останньої третини століття це поняття почало асоціюватися з неприйнятною для них ідеєю американської винятковості. Не дивно, що в контексті перегляду концепції національної ідентичності (що потяг за собою і ревізію канону) представлена в ній картина розвитку американської літературно-художньої думки перетворилася на улюблену мішень критичних нападів. На думку сучасних радикалів, Маттіссен знаходив у творах класиків естетичне виправдання риторики національного індивідуалізму саме в той момент, коли в галузі політики вона вже була не в змозі виправдовувати себе «божественним промислом».

Відомі соціополітичні та культурно-психологічні зрушення у США 1960-1990х рр. призводять до ерозії єдиного національного ідеалу. Відчуття американської богообраності втрачає під собою ґрунт. Мірою того, як телеологічне обґрунтування «американської мрії» перестає працювати, свої права на її частку заявляють дедалі численніші расові, національні, етнічні та інші меншини, раніше виключені зі сфери її впливу. Палітра американської ідентичності, що від часів проголошення незалежності країни ґрунтувалася на демократичних підвалинах, завжди мала відбивати багатоскладовість суспільства, але на практиці часто-густо залишалася монохромною. Тепер вона незмірно розширює свій «кольоровий спектр», що супроводжується зміною засадних культурних метафор. Паралельно внаслідок глобалізаційних та мультикультурних процесів, а також постмодерного повороту відбуваються значні зсуви у теоретичному осмисленні ідентичності як філософсько-культурної проблеми, результатом яких стає відмова від есенціалізму, бажання уникнути фіксованості, усвідомлення потреби у постійному перегляді складових ідентичності, уявлення про ідентичність як про процес безперервного самотворення [див. 2].

Закономірно, що серйозна криза ідеології демократичного індивідуалізму веде за собою руйнування попереднього канону, просякненого її духом. У формулюванні нових підходів до національної культури /літератури відіграли значну роль й найновіші на той час філософсько-культурологічні течії, пов'язані з

постмодернізмом. Акцентуючи принциповий плюралізм можливих трактувань будь-якого феномену, «і-і» замість «або-або», вони сприяли теоретичному усвідомленню вичерпаності моністичної моделі Америки та її невідповідності сучасним реаліям. Витіснені на узбіччя суспільства соціально-етнічні групи звинувачують класичний канон у тому, що він обстоює інтереси «білих англосаксів-протестантів», і починається «хрестовий похід» проти нього, що увійшов до історії культури під назвою «битви за канон» [див. Висоцька, 2010, с. 60-72].

Зазначимо, що пафос цього руху визначили поняття «реконструкції», «перегляду», «переписування» як канону, так і літературної історії країни в цілому, які зустрічаються в назвах багатьох праць 1980-1990-х рр., а його лейтмотивом стає ідея відмови від «консенсусу» на користь «диссенсусу», тобто якомога ширшої гетерогосії. В цьому немає нічого дивного – якщо розглядати літературний канон як знаряддя згуртування сучасної нації в ідейно та культурно монолітне утворення, стає зрозумілим, що поняття консенсусу як запоруки існування цих останніх не могло не втратити своєї привабливості для нового покоління критиків та літературознавців, які сповідують засади постмодернізму та мультикультуралізму. Одним з найголосніших речників нової ідеології канону виступив С.Беркович, який у передмові до редактованої ним збірки «Реконструкція історії американської літератури» (1986) задекларував: «Протягом останніх двох десятиріч будь-який консенсус – лівий та правий, естетичний та політичний – обвалився, зносився або ж, принаймні, відкрився... Завданням сучасного покоління є реконструкція історії американської літератури під знаком диссенсусу» [Bercovitch, 1986, р.VII]. Ця мета реалізується, зокрема, і в «Колумбійській історії літератури США» (1988), заснованій, за твердженням головного редактора видання Е.Елліотта, на структурних принципах різноманіття, складності та суперечливості, а також на відмові від «замкнутості, зарівно як і від консенсусу» [The Columbia Literary History of the United States, 1988, р. XIII].

Найяскравіше нові тенденції проявилися в засадах укладання антологій американської літератури (Хітівської, нових видань Нортонівської та ін.). Так, Поль Лаутер досить красномовно озвучив їх у передньому слові до Хітівської антології, новаторської або,

радше, революційної в сенсі включення до неї значного корпусу авторів і текстів, що не належали до «головного потоку». Провідним принципом формування нового канону, який відповідав би своєму часові, він проголосив не формальний аналіз окремих текстів, а «вивчення різноманітних і змінних культур Америки» через «дослідження історичних контекстів» [Lauter, 1990, p. XXXIX].

Знаменно, що звернувшись через десятиріччя до аналізу теоретичного фундаменту «Антології...», Лаутер переносить акценти з «відмінностей» на «зв'язки та взаємопроникнення культур» і розвиває більш характерний для сучасного стану культури та літератури США погляд на її феномени як «динамічно інтерактивні, хоча й різні гібриди» [16, p.188]. На його думку, науковців щораз більше цікавлять «невпинні діалоги культур, те, як вони вступають у взаємодію одна з одною і впливають одна на одну», і те, яким чином «ці діалоги визначили плюралістичну, складну, гетерогенну природу Америки – радше хору голосів, ніж плавильного тигля» [Lauter, 2001, p. XXXV].

Ця думка – щодо інтерактивного та гібридного характеру американської культури – відповідає сучасному стану розуміння національної ідентичності як «динамічної, множинної, плинної, як продукту змін та взаємодій, «вибору, а не лише спадковості» (К.Ентоні Аппія), результату «як походження, так і власної згоди» (В.Соллорз, Д.Голлінджер), «становлення», радше ніж «буття» (С.Холл) [Висоцька, 2010, с. 53]. Абриси літературного канону сьогодення, здатного корелювати з таким баченням ідентичності, визначені переконаністю багатьох науковців у перехідному статусі нинішньої доби як руху від мультикультурної до кросс- або транскультурної парадигми, а також феноменами міждисциплінарності, інтермедіальності, пористості кордонів між літературними та культурними студіями, а також врахуванням техногенних чинників продукування та функціонування красного письменства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі // Сучасність. – 1999. – № 3. – С. 128-140 .
2. Азарова Л. Є. (2018). Мова як визначальний чинник ідентичності української нації. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Вип. 292: 24-32.
3. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. – К. «Критика», 2001. – 271 с.
4. Андрійчук О. Україна – Європа: тести на сумісність. – К.: Смолоскип, 2007.
5. Апенко Е.М. Литературная критика /Е.М.Апенко // История литературы США. Т.III. Литература середины XIX в. (поздний романтизм). – М.: Наследие, 2000. – С. 557-577.
6. Апресян Ю. Д. Английские синонимы и синонимический словарь / Ю. Д. Апресян // Англо-русский синонимический словарь. – М. : Наука, 1979. – С. 500–543.
7. Апресян Ю. Д. Интегральное описание языка и системная лексикография / Юрий Дереникович Апресян // Избранные труды. – М. : 1995. – Т. 2. – С. 47–52.
8. Апресян Ю. Д. Лексикографическая концепция НБАРСа / Ю. Д. Апресян // Новый большой англо-русский словарь. – М. : Русский язык. – 1993. – Т. 1. – С. 6–17.
9. Апресян Ю. Д. Толковый словарь нового типа как основа серии словарей / Ю. Д. Апресян // Современное состояние и тенденции развития отечественной лексикографии. – М. : Русский язык, 1988. – С. 14–16.
10. Архипенко Л. М. Національна ідентичність як чинник духовного захисту особистості / Л. М. Архипенко // Психологічна безпека та адаптація особистості : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 7–8.11.2007 р. м.Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 133–144.
11. Базова В. «Міфема лосося як носій індіанської сингулярності в контексті оповідання Шермана Алексіє «Найкрутіший індіанець у світі» / В.Базова // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – Вип.35. – К.: 2017. – С.49-54.

12. Бакіров В. С. Вища школа України : на шляху до європейських стандартів / В. С. Бакіров // Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Х. : НУА, 2010. – С. 37-47.
13. Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры / Р. Барт. – М., 2003. – С. 270.
14. Березнікова Н.І. Відображення національної ідентичності американських індіанців в сучасних резерваціях індіанським письменником Шерманом Алексієм / Н.І.Березнікова // Національна ідентичність в мові та культурі: зб. наук. праць / ред. А.Г.Гудманян, О.Г.Шостак. – К.: Талком, 2017. – С.117-120.
15. Берков В. П. Вопросы двуязычной лексикографии : автореф. дисс. ... доктора филол. наук : 10.02.19 / В. П. Берков. – Л., 1971. – 30 с.
16. Берков В. П. Двуязычная лексикография / Валерий Павлович Берков. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 1996. – 248 с.
17. Берков В. П. Слово в двуязычном словаре / Валерий Павлович Берков. – Таллинн : Валгус, 1977. – 276 с.
18. Бех, І. Д., Журба, К. О. (2017). Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. Гірська школа українських Карпат, 16, 24-33.
19. Бобилевич Гражина. Китч как конфликт ценностей (на примере портретов дочери кисти Александра Максовича Шилова) / Гражина Бобилевич // Revitalizace Hodnot: Umeni a LiteraturaII. Ed. J.Dohnal. – Brno, 2015 – С.115-120.
20. Бойніцька О.С. Англійський історіографічний роман кінця ХХ – початку ХХІ ст.: філософія жанру. Монографія / О.С.Бойніцька. – К.: Видавець Карпенко В. М., 2016. – 324 с.
21. Бронуэн М., Рингхэм Ф. Словарь семиотики / М. Бронуэн, Ф. Рингхэм. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 256 с.
22. Брэнд М. Наемник /Макс Брэнд [електронний ресурс]. – М.:Центрополиграф, 1998. - Режим доступу <https://www.e-reading.club/book.php.book=8742>
23. Бурстин Д. Американцы: Национальный опыт: Пер. с англ. Авт. послеслов. Шестаков В.П.; Коммент. Балдицина П.В. – М.: Изд. группа «Прогресс» - «Литера», 1993. – 624с.

24. Ващенко А.В. Фронтір / А.В. Ващенко // История литературы США / [Ред. кол. Я.Н. Засурский, М.М. Коренева, Е.А. Стеценко]. – М. : «Наследие», 1999. – Том II : Литература эпохи романтизма / [Ред. кол. 2-го тома :А.М. Зверев, М.В. Тлостанова]. – С. 349–375.
25. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Наука, 1977 – С. 118–161.
26. Висоцька Н.О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму / Н.О.Висоцька. – К.: КНЛУ, 2010. – 456 с.
27. Висоцька Н.О. Конституювання ідентичності в полікультурному просторі як об'єкт теоретичної рефлексії / Н.О.Висоцька // Україна – проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. – К.: Стилос, 2003. – С.21-31.
28. Гак В. Г. Проблема создания универсального словаря / В. Г. Гак // Национальная специфика языка и её отражение в нормативном словаре. – М. : Русский язык, 1986. – С. 119–125.
29. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи : Методологічні аспекти / А. Гальчинський. – К. : Либідь, 2006. – С. 240–267.
30. Герд А. С. Основы научно-технической лексикографии / Александр Сергеевич Герд. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1986. – 69 с.
31. Головащук С. І. Перекладні словники і принципи їх укладання : на лексичному матеріалі російської та української мов / Сергій Іванович Головащук. – К. : Наукова думка, 1976. – 247 с.
32. Гомілко О. Феномен тілесності: дис. ... докт. філософ. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури»/ О.Гомілко. – К., 2007. – 438с.
33. Гора О. Освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів вищих навчальних закладів / О.Гора // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 8(1). – С. 97–101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2011_8%281%29_21.
34. Городный Л. И. Становление английской синонимической лексикографии (словари синонимов в XVIII–XIX вв.) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Л. И. Городный. – Л., 1981. – С. 17–20.

35. Греймас А., Фонтаний Ж. Семиотика страстей: От состояния вещей к состоянию души / А.Греймас, Ж.Фонтаний. – М.: Издательство ЛКИ, 2010. – 336 с.
36. Грох М. Консенсусное объяснение формирования наций // Вопросы философии, Москва, 2011, № 01, стр. 27-36.
37. Гудзенко О.З. Міжпоколінські відмінності уявлень про фактори досягнення життєвого успіху / О.З. Гудзенко // Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства. – 2010. – № 1. – С. 106–113.
38. Гудков Л. Абортивная модернизация / Л. Гудков. – М. : Рос. полит. энциклопедия, 2011. – С. 13–14. 5 Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя Е. Гіденс. – К. : АЛЬТЕРПРЕС, 2004. – С. 15–16.
39. Гундорова Т. Кітч і Література. Травестії. /Т.Гундорова.– Факт, 2008. –284 с.
40. Денисов П. Н. Лексика русского языка и принципы ее описания / Петр Никитич Денисов. – М.: Русский язык, 1993. – 245 с.
41. Денисов П. Н. Основные проблемы теории лексикографии / Петр Никитич Денисов. – М. : Русский язык, 1976. – 207 с.
42. Денисов П. Н. Практика, история и теория лексикографии в их единстве и взаимообусловленности / П. Н. Денисов // Проблемы учебной лексикографии и обучение лексике. – М. : Русский язык, 1978. – С. 25–33.
43. Донскіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ / Леонідас Донскіс: (пер. З англ. О.Буценко). – К.:Факт, 2010. – 311 с.
44. Дубичинский В.В. Искусство создания словарей. Конспекты по лексикографии / Владимир Владимирович Дубичинский. – Харьков : ХГПУ, 1994. – С. 18–23.
45. Жлуктенко Ю. Українська мова на лінгвістичній карті Канади // Київ : Наук. думка, 1990. – 176 с.
46. Заблоцький В.В. Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації : автореф. дис. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси (політичні науки)» / В.В. Заблоцький. – Х., 2007. – 16 с.
47. Казакевич, О. (2017). Роль мови у формуванні національної ідентичності (Role of language in the national identity format). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія», (Вип. 18), - с. 77-79.

48. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М., 2004. – 477 с.
49. Кларк, Уолтер Ван Тилберт. Случай у брода / Уолтер Ван Тилберт Кларк. [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.e-reading.club/chapter.php/133275/36/Prizraki_bizonov._Amerikanske_pis_ateli_o_Dal'nem_Zapade.html
50. Колісниченко А. В. Міфопоетика творчості Гарта Крейна: дис. канд. філол. наук: 10. 01. 04 / Колісниченко Анна Віталіївна; М-во освіти і науки України, Нац. Дніпровський ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпро, 2017. – 174 с.
51. Колісниченко А. В. Першостихії як засіб гармонізації художнього простору поеми Гарта Крейна «Міст» / А. В. Колісниченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Філологія, 2016 – Вип. 22. – С. 70-72.
52. Корабльова Н.С. Багатовимірність рольової реальності: ролі і маски – лик і личина / Надія Степанівна Корабльова- Харків: ХНУ, 2000.- 288с.
53. Коренева М.М. Литература XVIII в. Введение /М.М.Коренева // История литературы США. Т.І. Литература колониального периода и эпохи Войны за независимость XVII-XVIII в. – М.: Наследие, 1997. – С. 329-349.
54. Кременецькі компаративні студії : [науковий часопис / ред.: Чик Д.Ч., Пасічник О.В.]. -- 2016. -- Вип. VI. Т. I.-- С. 307-317.
55. КрючковаТ.Б. Языковая политикан реальность [Текст] /Т.Б. Крючкова // Вопросы филологии. — 2010. — №1 (34). — С. 30-39.
56. Кудашев И.С. Проектирование переводческих словарей специальной лексики / Игорь Сергеевич Кудашев. – Helsinki : Helsinki University, 2007. – 445 с. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 16. № 1. 2013.
57. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції / М. А. Кун. – К., 2013. – 229 с.
58. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. / О.М. Куць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Карамзіна, 2004. – 275 с.
59. Ламур, Луис. Как был покорен Запад / Луис Ламур. [електронний ресурс]. – М.:Центрополиграф, 1994. - Режим доступу http://loveread.ec/view_global.php?id=6214

60. Логан Джек. Железный мустанг / Джек Логан [электронный ресурс]. – Режим доступа - <https://libking.ru/books/adv-/adv-western/439780-dzhek-logan-zheleznyu-mustang.html>
61. Лотман Ю. Театральный язык и живопись (К проблеме иконической риторики) / Ю.Лотман // Статьи по семиотике культуры и искусства. – Санкт-Петербург, Гуманитарное агентство «Академический проект», 2002. – 551 с.
62. Макмуртри Лэрри. Одинокий голубь / Лэрри Макмуртри. [электронный ресурс]. – Режим доступа <https://www.e-reading.club/book.php?book=99588>
63. Марчук Ю. Н. Действующие системы машинного перевода и автоматические словари / Ю. Н. Марчук // Машинный перевод и автоматизация информационных процессов : [сб. ст.]. – М. : Наука, 1979. – Вып. 3. – 70 с.
64. Маслова В. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие / В.Маслова. – 3-е изд., перераб. и доп. – Минск: ТетраСистемс, 2008. – 272 с.
65. Медвідь Ф. Взаємозв'язок національної і релігійної ідеї в контексті релігійно-духовного життя України / Ф. Медвідь // Вісник УАДУ. – 2003. – № 1. – С. 364.
66. Мифы индейцев Южной и Северной Америки. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.lib.ru
67. Михед Т.В. Пуриганська традиція і література Американського Ренесансу: 1830-1860 / Т.В.Михед. – К.: Знання України, 2006. – 344 с.
68. Морковкин В. В. Типология типологических словарей / В. В. Морковкин // *Vocabulum et vocabularium*. – Харьков : Изд-во Харьковского ун-та, 1994. – Вып. 1 – С. 13–23.
69. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії / Артем Амвросійович Москаленко. – К. : Державне учбово-педагогічне в-во “Радянська школа”, 1961. – 164 с.
70. Нации и национализм / Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др; Пер с англ. и нем. Л. Е. Переяславцевой, М. С. Панина, М. Б. Гнедовского — М.: Практис, 2002. — 416 с.
71. О.Шостак Опозиція «Свій-Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америки/ О.Г.Шостак// Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. – 2017. -- №1 (25). – С.137-143.

72. Овсяннико-Куликовский Д. Н. Психология национальности / Д. Н. Овсяннико-Куликовский. – СПб., 1922. – 188 с
73. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. – Львів: “Фенікс”, 1995. – 46 с.
74. Ожегов С. И. Лексикология. Лексикография. Культура речи / Сергей Иванович Ожегов. – М. : Высшая школа, 1974. – 352 с.
75. Паламарчук Л. С. Українська радянська лексикографія / Леонід Сидорович Паламарчук. – К. : Наукова думка 1978. – 201 с.
76. Паунд Эзра. Стихотворения и избранные Santos / Эзра Паунд. – М.: СПб, 2003. – 887 с.
77. Пачковский Ю. Ціннісно-професійний контекст світоглядних орієнтацій студентської молоді (досвід українсько-польського соціологічного дослідження) / Ю. Пачковский // Український соціологічний журнал. – 2009. – № 1-2. – С. 79–94.
78. Полюга Л. Проблеми української лексикографії в освітанському процесі / Л. Полюга // Українська мова в освіті : [матеріали Всеукр. наук. конф. “Українська мова в освіті”]. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 141–153.
79. Рибалко М.-М. Функціонування танго-дискурсу в сучасних англomовних фільмах / М.-М.Рибалко // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Видавництво національного університету «Острозька академія». – Вип. 30. – 2012. – С. 309—312.
80. Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. Домашні бесіди / Еразм Роттердамський. — К.: Основи, 1993. — 319 с.
81. Серякова І. Магія невербальної комунікації. Навч. посібник / І.Серякова. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – 95 с.
82. Сімонок, В. П. (2016). Запозичена лексика в українській мовній картині світу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація, (2), 96-102.
83. Слово і час. – 2009. №11. – С. 68-74.
84. Сокурянская Л. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода / Л. Сокурянская : монографія. – Харьков : Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, 2006. – 576 с.
85. Соломоник А. парадигма семиотики: Очерки по общей семиотике / А. Соломоник. – М.: Издательство ЛКИ, 2011. – 336 с.
86. Ставицька Л. Український жаргон: Словник. – К., 2005. – 496 с.

87. Стукалин Ю.В. «Первая энциклопедия Дикого Запада – от А до Z»: Яуза, Эксмо; Москва; 2014. – С. 259.
88. Тараненко О. О. Новий словник української мови (Концепція та принципи укладання словника) / Олександр Онисимович Тараненко. – К. : [б. в.]; Кам'янець-Подільський : [б. в.], 1996. – 172с.
89. Терентьев Ф. Самюэль Хантингтон. Кто мы? Вызовы американской идентич-
90. Терещенко К.В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості / К.В. Терещенко // Вісник післядипломної освіти. – 2010. – Вип. 1(2). – С. 392–399. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2010_1%282%29_47.
91. Ткаченко Є.В. Конституційно-правове регулювання мовних відносин: порівняльний аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Є.В. Ткаченко. – Х., 2009. – 19 с.
92. Фишман Д. Сегодняшние споры между примордиалистами и конструктивистами : связь между языком и этничностью с точки зрения ученых и повседневной жизни / Джошуа Фишман // Логос. – № 4 (49). – 2005. – С. 132–140.
93. Фокс Норман. Злые земли / Норман Фокс. [электронный ресурс]. – Режим доступу <https://www.e-reading.club/book.php?book=60264>
94. Харицька С.В. Гендерні мовні маркери у лінгвістиці політичного дискурсу / С Харицька // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць. – К.: Університет «Україна», 2018. – Вип. 37. – С. 90–94.
95. Харченко Л. Міфотворчість як дієвий чинник суспільно-політичного життя / Л. Харченко // Вісник Львівського університету. – Серія «Філософські науки». – Вип.5. – Львів, 2003. – С. 199-207.
96. Хобсбаум, Э. Р. И. К. (2005). Все ли языки равны? Язык, культура и национальная идентичность. логос, (4), 49.
97. Чередник, Ю. (2010). Мовне планування як складова державної мовної політики: теоретико-методологічний аспект. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dums/2010_1/10cymtma.pdf.

98. Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія/ Б.С.Черкес. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. - 268с.
99. Шевченко О.В. Формування національної ідентичності як компонента Я-образу особистості / О.В. Шевченко // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К., 2003. – С. 409–420.
100. Шерман Алекси. Коренные народы Черепашьего острова, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://indigenous.jimdo.com>
101. Шостак О. «Иронический китч как способ выявления национальной идентичности» / О.Шостак //Revitalize Hotnot: Umeni a LiteraturaII. Ed. J.Dohnal. – Vrnо, 2015 – С.255-263.
102. Шостак О. «Опозиція «Свій – Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америка/О.Шостак // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (25). – К.: НАУ, 2017. – С.137-143.
103. Шостак О. «Постмодерний китч як шлях до вияву національної ідентичності у творчості Джералда Візенора» / О.Шостак //Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – Вип.34. – К.: 2016. – С.244-257.
104. Шостак О. Втілення ідеї всеєдності у романі «Сади в дюнах» Леслі Мармон Сілко/ О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2013. – Вип.28. – С.295-311.
105. Шостак О. Вчення про священне коло як шлях до подолання національного травматичного синдрому у творчості американських та канадських письменників індіанського походження/ О.Шостак// Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс: транс культурні виміри: зб.наук.праць. – К.:Вид. центр КНЛУ,2015. – С.613-623.
106. Шостак О. Г. Життя як подолання больового синдрому у романах американських письменників корінного походження / О. Г. Шостак // Американські та британські студії: мовознавство, літературознавство, міжкультурна комунікація: Збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К.: Талком, 2016. – С. 74-84.

107. Шостак О. Г. Идеологема національної свідомості у творчості письменників індіанського походження / О. Г. Шостак // Літературознавчі студії. – Вип. 19, Ч. 2. – К., 2007 – С. 251-259
108. Шостак О. Гендерна ідентичність корінних жителів Північної Америки/ О.Шостак// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали X міжнародної наукової конференції. (Острог, 18–19 травня 2017 року). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – Вип. 19. – С.34-51.
109. Шостак О. Кохання як імперський захват (на прикладі романів Н.Скотта Момадея «Дім створений із світанку» та «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена) / О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2015. – Вип.32. – С.201-217.
110. Шостак О.Г. Просторова ідентичність Черокі у романі Діани Глансі «Відштовхуючи ведмеда. Роман про стежину сліз» / О. Шостак/ Національна ідентичність в мові та культурі: зб. наук. праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К. : Талком, 2018. – С.68–71.
111. Щерба Л. В. Опыт общей теории лексикографии / Лев Владимирович Щерба // Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Л. : Наука, 1958. – 182 с.
112. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Владимирович Щерба. – Л. : Наука, 1974. – 428 с.
113. Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде / [Перевод В. Большаков]. – М.: «Инвест ППП», 1995 – 236 с.
114. Altugan, A.S. (2015). The Relationship between Cultural Identity and Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, p. 1159-1162. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.161>
115. Broker, Ignatia. *Night Flying Woman. An Ojibway Narrative* / Ignatia Broker. – St.Paul: Borealis Books, 1983. – 135 p.
116. “How to become a producer in Hollywood?” (“Kak stat’ produserom v Gollivude: Vypusknitsa MGU Ol’ga Lesnova s uspekhom rabotaet v sviataia sviatykh amerikanskoj kinoindustrii), *Russkie v Amerike*, выпуск 3, 2016, pp. 62-65.
117. Alexie Sherman. *The Toughest Indian in the World*. Grove Press, 2000.

118. Alexie Sherman "Smoke Signals" A Screenplay/ Sherman Alexie. – New York: Hyperion, 1998. – 179 p.
119. Alexie Sherman "The Lone Ranger and Tonto FistFight in heaven"/Sherman Alexie. – New York: Harper Perennial, 1994. – 223 p.
120. Alexie Sherman. Interview "The Gardian"/ [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
121. Ammon U. Language conflicts in the European Union [Text] / U. Ammon // International Journal of Applied Linguistics. — 2006. — Vol. 16. — No. 3. — P.319-338.
122. Bakmand B. National language planning, why (not)? / B.Bakmand // Intercultural Communication. Berlin / New-York : Mouton de Gruyter, 2000 – April. – issue 3. – P.404 – 1 634. – Access mode : www.immi.se/intercultural.
123. Barbour S. Language and Nationalism in Europe. Oxford University Press, 2000. P. 83. Burke P. // URL: <http://terrain.revues.org/3142> (дата обращения: 10.02.2012).
124. Belin, Esther G. From the Belly of My Beauty. University of Arizona Press, 1999.
125. Bercovitch, S. Preface / Sacvan Bercovitch // Reconstructing American Literary History / Ed. S. Bercovitch. – Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 1986. – P.VII-X.
126. Bercovitch, S. The Problem of Ideology in American Literary History / Sacvan Bercovitch // New Literary History. – # 12, 1986. – P. 635-664.
127. Bercovitch, S. The Rites of Assent: Transformations in the Symbolic Construction of America / Sacvan Bercovitch. – N.Y. & L.: Routledge, 1993. – 432 p.
128. Bland, Jared. Joseph Boyden Tackles Native Torture, Colonial Amnesia and Ongoing Racism [Электронный ресурс] :// The Globe and Mail , 26 March, 2017 Режим доступа: <https://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/joseph-boyden-tackles-native-torture-colonial-amnesia-and-ongoing-racism/article14308176/>
129. Boyden, Joseph. The Orenda. – Toronto: Penguin, 2014. – 490 p.
130. Bruyneel, Kevin. The Third Space of Sovereignty. The Postcolonial Politics of U.S.-Indigenous Relations. – Minneapolis-London: University of Minnesota Press, 2007. – 319p.

131. Burstyn D. Amerykantsy: Natsyonal'nyj opyt: Per. s anhl. Avt. posleslov. Shestakov V.P.; Komment. Baldytsyna P.V. – M.: Yzd. hruppa «Prohress» - «Lytera», 1993. – 624s.
132. Chovancova K. Tolérance (des différences), purisme et politique linguistique en Slovaquie et en France // URL: http://www.sens-public.org/IMG/pdf/SensPublic_DossierEurope_MZazrivcova.pdf (дата об-ращення: 02.02.2012).
133. Collins dictionary (n.d). Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/success>
134. Crane H. Complete Poems and Selected Letters and Prose of Hart Crane / Hart Crane. – New York: Garden City, 1966. – xvii, 302 p.
135. Crane H. The collected poems of Hart Crane. / Hart Crane // Edited with an introduction by Waldo Frank. – New York: Liveright publishing corporation, 1933. – xxxiv, 179 p., ill.
136. D’Haen, Th. How Many Canons Do We Need? World Literature, National Literature, European Literature / Theo D’Haen // The Canonical Debate Today: Crossing Disciplinary and Cultural Boundaries / Ed. by L.Papadima, D. Damrosch, T. D’Haen. – Amsterdam, N.Y. : Rodopi, 2011. – P.19 - 37.
137. De Swaan A. The language predicament of the EU since the enlargements // Sociolinguistica. 2007, № 21.
138. Elliott, E. Those Irrepressible Puritans: Canon War Survivors / Emory Elliott // Пуританська традиція в літературі США. – К.: Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, 2004. – С. 17-35.
139. Emerson, Gloria. At the Hem of the Lowest Clouds: Meditations on Navajo Landscapes. School of American Research Press, 2003.
140. Encyclopedia of Contemporary Literary Theory. Approaches, Scholars, Terms / gen. ed. Irena Makaryk. – Toronto: University of Toronto Press, 1994. – 656 p.
141. Erman Akilli – Federico Donelli, “Reinvention of Turkish Foreign Policy in Latin America: The Cuba Case”, Insight Turkey, Vol. 18, No. 2, (Ankara: SETA, 2016), pp. 161-181.
142. Erman AKILLI, (ed.) Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar, Nobel Yayınları, 1st Edition, Ankara, Turkey, 2016. (a)
143. Erman AKILLI, Türkiye’de Devlet Kimliği ve Dış Politika, Nobel Yayınları, 2nd Edition, Ankara, Turkey, 2016. (b)
144. Foran, Charles. Joseph Boyden mines Canada’s bloody past for surprising spirituality Racism [Електронний ресурс] :// The Globe and

Mail , 26 March, 2017 Режим доступа:
<https://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/book-reviews/joseph-boyden-mines-canadas-bloody-past-for-surprising-spirituality/article14169831/>

145. Gomez, Adrian. "Daughter's Documentary Celebrates Momaday's Life."

The Albuquerque Journal. "Life in New Mexico." Sunday October 15, 2017. 5

Momaday, N. Scott. *Again the Far Morning: New and Selected Poems*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2011.
In the Bear's House. N.Y. : St. Martin's Griffin, 1999.
The Man Made of Words: Essays, Stories, Passages. N.Y. : St. Martin's Griffin, 1997.

146. Momaday, N. Scott and Yuri Vaella *Meditations After the Bear Feast: The Poetic Dialogues of N. Scott Momaday and Yuri Vaella*. Alexander Vaschenko and Claude Clayton Smith, eds. Brunswick, Maine: Shanti Arts Publishing, 2016.

147. Gordon, Andrea. *Joseph Boyden on The Orenda, His Latest Giller-Nominated Novel* [Электронный ресурс] :// Toronto Star, 17 Sept. 2013 Режим доступа:
http://www.thestar.com/entertainment/books/2013/09/17/joseph_boyden_on_the_orenda_his_latest_gillernominated_novel_interview.html.
(accessed June 17, 2017).

148. Hammer L. *Hart Crane and Allen Tate: Janus-Faced Modernism / Langdon Hammer*. – Princeton: Princeton University Press, 1993. – xviii, 277 p.

149. Huntington, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. – New York: Simon and Schuster.

150. Inderjeet Parmar and Michael Cox (ed.), *Soft power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives* (London/New York: Routledge, 2010).

151. Irwin J. *Hart Crane`s Poetry: «Appollinaire lived in Paris, I live in Cleveland, Ohio» / John Irwin*. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2011. – xiv, 424 p., ill.

152. Iverson, Peter, ed. "For Our Navajo People:" *Diné Letters, Speeches & Petitions 1900 – 1960*. University of New Mexico Press, 2002.

153. Javadi, A. & Javadi, M. (2008) National identity and globalization. A survey among undergraduate students in Islamabad and Gilanegharb cities (Iran). *Informacijos Mokslai*, p. 112-120. Retrieved from <http://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/viewFile/3379/2447>.
154. Joseph J. E. Identity and Language / J. E. Joseph // *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd ed., ed. by Keith Brown. – Vol. 5. Oxford : Elsevier, 2006. – P. 486–492.
155. Joseph Nye Jr and John D. Donahue (ed.), *Governance in a Globalizing World* (Washington: Brookings Institution Press, 2000).
156. Joseph Nye Jr, “Public Diplomacy and Soft Power”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616 (2008b).
157. Joseph Nye Jr, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books, 1990)
158. Joseph Nye Jr, *Soft power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).
159. Joseph Nye Jr, *The Powers to Lead* (Oxford: Oxford University Press, 2008a).
160. Kawano, Kenji. *Warriors: Navajo Code Talkers*. Northland Publishing, 1990.
161. Kellough, R.D., & Kellough, N.G. (2008). *Teaching young adolescents: Methods and resources for middle grades teaching* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Merrill Prentice Hall.
162. Kent, Kate Peck. *Navajo Weaving: Three Centuries of Change*. School of American Research, 1985.
163. King, Haysn. “The Orenda” Faces Tough Criticism from First Nations Scholars” [Електронний ресурс] :// CBC News, 7 Mar.2014
Режим доступа: <http://www.cbc.ca/news/aboriginal/the-orenda-faces-tough-criticism-from-first-nations-scholar-1.2562786>. (accessed June 17, 2017).
164. Kocot Monika “The games with kitsch in the works of Sherman Alexie and Tomas King” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cambridgescholars.com/download/sample/61815>
165. Korzewski, M. (2005). O tolerancji w społeczeństwie i prawie holenderskim [About the Tolerance among Society and Dutch law]. – Krakow: Zakład Wydawniczy “NOMOS”.
166. Lair, M. *Redcoat Theater: Negotiating Identity in Occupied Philadelphia, 1777-1778* /Meredith Lair // William Pencak (ed)

- Pennsylvania's Revolution. – University Park: Pennsylvania State UP, 2010. – P. 192-210.
167. Larkin, E. What is a Loyalist? The American Revolution as Civil War / Edward Larkin // *Common-Place*. 2007. V. 8. № 1. Электронне джерело. Режим доступу: URL: <http://www.common-place.org/vol-08/no-01/larkin>. Загол. з екрану.
168. Larson C. *American Indian Fiction*. Albuquerque: Univ. of New Mexico Press, 1978.
169. Lauter, P. *From Walden Pond to Jurassic Park: Activism, Culture, and American Studies* / Paul Lauter. – Durham & L.: Duke Univ. Press, 2001. – 304 p.
170. Lauter, P. Introduction / Paul Lauter // *Heath Anthology of American Literature* / Ed. Paul Lauter. – Lexington, Mass.: D.C.Heath & Co, 1990. – P. XXXV – XLVIII.
171. Lauter, P. Preface / Paul Lauter // *Heath Anthology of American Literature* / Ed. P.Lauter. – 4th ed. – Boston-N.Y.: Houghton-Mifflin, 2002. – P.XXV-XLIII.
172. Lee, Lloyd L., ed. *Diné Perspectives: Revitalizing and Reclaiming Navajo Thought*.
173. Levine, L. *The Opening of the American Mind: Canons, Culture, and History* / Lawrence Levine. – Boston: Beacon Press, 1996. – 240 p.
174. Lewis R. *The poetry of Hart Crane. A Critical study* / Richard Lewis. – Princeton: Princeton University Press, 1967. – xiii, 426 p.
175. Mather, Christine. *Native America: Arts, Traditions, and Celebrations*. Clarkson Potter/Publishers, 1990.
176. Matthiessen, F.O. *American Renaissance: Art and Expression in the Age of Emerson and Whitman*/ F.O. Matthiessen // N.Y.: Oxford UP, 1941; rpr. 1969. – 720 p.
177. Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organization* (Glencoe: The Free Press, 1967), trans. by A. M. Henderson and Talcott Parsons.
178. McNulty D. *A Study of the Influence Affecting Hart Crane/ Dorothy McNaulty*. – Chicago: Loyola University Press, 1944. – 92 p.
179. Messmer, M. *Reading National American Historiography Internationally/ Marietta Messmer* // *Comparative Literature*. – № 52:3. – 2000. – P.193-213.
180. Millett, K. *Sexual Politics* / K. Millett. – Garden City, NY: Doubleday Press, 1970. – 397p.

181. Modiano, M. A new variety of English [Текст] / Marko Modiano // English Today. – 2001. – No 68. – pp. 13–16.
182. Modiano, M. Euro-Englishes [Текст] / Marko Modiano // Kachru, Braj B., Yamuna Kachru, Cecil L. Nelson, eds. The Handbook of World Englishes. (Blackwell Handbooks in Linguistics). – Oxford: Blackwell, 2009. – pp. 223–239.
183. Momaday, N.Scott. The House Made of Dawn :[novel] / N. Scott Momadey. – N.Y.: Harper&Row, 1968. – 212 p.
184. Morris, Irvin. From the Glittering World: A Navajo Story. University of Oklahoma Press, 1997.
185. Öktem, K. 2012. “Projecting Power: Non-Conventional Policy Actors in Turkey’s International Relations.” In Another Empire? A Decade of Turkey’s Foreign Policy Under the Justice and Development Party, edited by Kerem Öktem, Ayse Kadioglu, and Mehmet Karli, 86-87. Istanbul: Istanbul Bilgi Universitesi Yayinlari.
186. Philip Seib (ed.), Toward a New Public Diplomacy (New York: Palgrave MacMillan, 2009).
187. Renan, Ernst “Qu’est-ce qu’une nation?” In Nationalism. Ed. By John Hutchinson and Anthony D.Smith. – Oxford: Oxford University Press. – P.17-19.
188. Rex J. Ethnic Minorities in the Modern Nation State: Working Papers in the Theory of Multiculturalism and Political Integration. - N.Y.: Palgrave, 1996.
189. Richard C. Snyder, Burton Sapin, Valerie Hudson and H. W. Bruck, Foreign Policy Decision-Making, Revisited, New York, Palgrave Macmillan, 2003.
190. Richardson, Gladwell. Navajo Trader. University of Arizona Press, 1986.
191. Robert Dahl, “Power”, International Encyclopedia of the Social Sciences - Vol. 12 (New York: Collier-Macmillan, 1968).
192. Saint Katheri and Native American Catholics [Электронный ресурс] :// PBS. Religiln and Ethnic Newsweekly, Nov.15, 2015 Режим доступа:
<http://www.pbs.org/wnet/religionandethics/2015/11/13/november-13-2015-saint-kateri-and-native-american-catholics/27910/> (accessed Jan 15, 2018).

193. Silko, Leslie Marmon Gardens in the Dunes/Leslie Marmon Silko. - Scribner Paperback Fiction Published by Simon and Schuster, 1999. – 480 p.
194. Silko, Leslie Marmon. Almanac of the Dead :[novel] / Leslie Marmon Silko. – N.Y.: Simon and Schuster, 1991. – 763p.
195. Smith, A.D. (2004). History and National Destiny: Responses and Clarifications. Nations and Nationalism, 10 (1/2), p. 195-209. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.2004.00163.x>
196. Smoke Signals. Dir. Chris Eyre. Miramax Films, 1998. / Smoke Signals. Dir. Chris Eyre. Miramax Films, 1998.
197. Spears M. Hart Crane / Monroe Spears. – Minnesota: University of Minnesota, 1965. – 48 p.
198. Stukalyn Yu.V. «Pervaia entsyklopedyia Dykoho Zapada – ot A do Z»: Yauza, Eksmo; Moskva; 2014. – S. 259.
199. Tapahnso, Luci. Sáanii Dahataal: The Women are Singing. Poems and Stories. University of Arizona Press, 1993.
200. Tapahnso, Luci. “For More than 100 Years, the U.S. Forced Navajo Students into Western Schools. The Damage is Still Felt Today.” Smithsonian Magazine, July 2016.
201. Tarik Oğuzlu, ”Soft power in Turkish foreign policy”, Australian Journal of International Affairs, Vol. 61, No. 1 (2007).
202. Tate A. Reactionary Essays on Poetry and Ideas / Allen Tate. – New York: Scribner`s, 1936. – xii p., 2 I., 3-240 p.
203. The Columbia Literary History of the United States. – N.Y.: Columbia Univ. Press, 1988. – 1263 p.
204. ТІКА, “Україна. Проекти та заходи”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tika.gov.tr/upload/2015/Prestij%20Eserler/Ukrayna-kitapcik.pdf> (дата звернення 30.06.2018).
205. ІКА, Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2016, (accessed) 05.01.2018, <http://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Faaliyet%20Raporlar%20C4%B1/2016/T%C3%BCrkiye%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu%202016.pdf>
206. Vaschenko A.V. Frontyr / A.V. Vaschenko // Ystoriya lyteratury SSHa / [Red. kol. Ya.N. Zasurskyj, M.M. Koreneva, E.A. Stetsenko]. – М. : «Nasledye», 1999. – Том II : Lyteratura epokhy romantyzma / [Red. kol. 2-ho toma :A.M. Zverev, M.V. Tlostanova]. – S. 349–375.

207. Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons (ed.), Handbook of International Relations (Los Angeles/London: SAGE, 2013),
208. Weyhing, Richard. Joseph Boyden. The Orenda // Studies in American Indian Literatures. – 2015. - Vol.27. No2 (Summer). – P.102-105.
209. Wheeler, Jordan. Brothers in Arms : [3 novellas] /. Jordan Wheeler – Winnipeg, Manitoba: Pemmican Publications, Inc.,1989. – 223p.
210. Woodard, Charles L. Ancestral Voice: Conversations with N. Scott Momaday.
Lincoln: University of Nebraska Press, 1989.